

TALOUSARVIO 2026 JA TALOUSSUUNNITELMA 2026–2028

LAADINTAOHJE

SISÄLLYSLUETTELO

1.	TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINNAN PERUSTEET	2
2.	VUOSITTAISTEN SITOVIENTEN TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN, SUORITTEET JA RISKIANALYYSI	2
3.	KÄYTTÖTALOUS JA SEN TASAPAINO	3
3.1	Käyttötalouden tasapaino ja kehys	3
3.2	Henkilöstökulut	4
3.3	ICT-kulut	5
3.4	Sisäiset erät	5
3.5	Poistot	5
4.	INVESTOINNIT	5
5.	TALOUSARVION SITOVUUSTASOT	5
6.	TALOUSARVIOKIRJA	6
7.	MUU OHJEISTUS	6
7.1	Projektit ja hankkeet	6
7.2	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma	6
7.3	Taksat/maksut	6
7.4	Taloussuunnitelman laadinnan ja käsittelyn aikataulu vuosille 2026–2028	7

1. TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINNAN PERUSTEET

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava kuntalain edellytysten ja velvoitteiden mukaisesti. Kaikessa taloussuunnittelussa on strategian lisäksi oltava perustana toiminnan ennakointi väestömäärän, -rakenteen ja palvelutarpeen muutosten mukaisesti. Kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio (taloussuunnitelman 1. vuosi) on toimialoja ja henkilöstöä sitova.

Talousarviokirja teksteineen ja tavoitetaulukoineen laaditaan kokonaisuudessaan Opiferus -ohjelmistolla. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan

- kaupunkistrategian tavoitteiden (valtuustokauden tavoite)
- vuosittaisten sitovien toiminnallisten tavoitteiden
- käyttötalouden tasapainon
- investointien ja rahoituksen näkökulmasta.

Valtuustokauden 2025–2029 strategia laaditaan vuoden 2025 aikana siten, että se on tarkoitus hyväksyä marraskuun valtuustossa.

2. VUOSITTAISTEN SITOVIER TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN, SUORITTEET JA RISKIANALYYSI

Valtuustoon nähden vuosittaiset sitovat tavoitteet määritellään toimialatasolla siten, että niiden määrä on maksimissaan 10 kpl/ toimiala. Vuosittaiset tavoitteet kytketään kaupunkistrategian tavoitteisiin. Tavoitteen asettamisessa tulee kiinnittää huomiota sen mitattavuuteen ja siihen, että se kuvaa sen toiminnan kehittämistä, jolle määräraha annetaan. Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaan hyvä mittari on

- yksinkertainen, ymmärrettävä ja viestittävässä,
- se osoittaa kehityksen suunnan,
- se on ristiriidattomasti määritelty
- sen tunnusluku on helposti tuotettavissa.

Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia. Mittari voi olla esim. ominaisuus, tunnusluku tai toimenpide. Olennaista on, että mittarin avulla tulee ilmaista, onko tavoite toteutunut vai ei. Tavoitteen toteutumisen arviointi suoritetaan arvioilla: toteutuu täysin, toteutuu osittain ja ei toteudu.

Toiminnan kehittäminen suunnitelmavuosina 2026–2028 esitetään toimialatasolla omaan taulukkoonsa. Lautakuntiin nähden sitovat tavoitteet päätetään käyttösuunnitelmissa. Nämä tavoitteet johdetaan talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyistä valtuustotason tavoitteista.

Suoritetaulukot esitetään talousarviokirjassa tulosaluekohtaisesti. Riskianalyysi toteutetaan toimialatasoisesti ja riskien toteumista arvioidaan 8/2026-osavuosikatsauksessa ja tilinpäätöksessä.

3. KÄYTTÖTALOUS JA SEN TASAPAINO

3.1 Käyttötalouden tasapaino ja kehys

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Lähtökohtana vuoden 2026 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2026–2028 laadinnalle on tasapainoinen taloussuunnitelma, koska tilinpäätös vuodelta 2024 osoittaa 1,96 milj. euron alijäämää.

Toimialojen/ liikelaitosten/ taseyksiköiden talousarviokehys vuodelle 2026 on esitetty alla olevassa taulukossa:

KONSERNIPALVELUJEN TOIMIALA	Euroa
Toimintatuotot	3 134 080
Toimintakulut	-15 461 871
ETELÄISEN KESKI-SUOMEN TYÖLLISYYSALUE	
Toimintatuotot	5 070 896
Toimintakulut	-5 070 896
SIVISTYSTOIMIALA	
Toimintatuotot	3 149 275
Toimintakulut	-42 373 369
ELINVOIMATOIMIALA	
Toimintatuotot	13 834 986
Toimintakulut	-16 796 438
JÄMSÄN VESI LIIKELAITOS	
Liikevaihto	4 916 270
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	337 640

Toimialoille toimitetaan tarkempi toimiala/(tulosalue) -kohtainen käyttötalouden kehys talousarviolaadinnan tueksi.

JÄMSÄ, TALOUSARVION TULOSLASKELMA	TP 2023	TP 2024	TA+ LTA 2025	KEHYS 2026	TS 2027	TS 2028
Kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitos, sisäiset ja ulkoiset						
TOIMINTATUOTOT						
MYYNITUOTOT	10 828 145	12 390 990	15 852 891	16 331 081	16 331 081	16 331 081
MAKSUTUOTOT	1 103 671	1 058 492	1 068 975	996 975	996 975	996 975
TUET JA AVUSTUKSET	2 717 398	2 887 358	1 910 540	1 834 200	1 834 200	1 834 200
MUUT TOIMINTATUOTOT	15 833 325	14 618 236	14 143 251	10 943 251	10 943 251	10 943 251
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	279 569	191 077	205 000	205 000	205 000	205 000
TOIMINTATUOTOT	30 482 539	30 955 076	32 975 657	30 105 507	30 105 507	30 105 507
TOIMINTAKULUT						
HENKILÖSTÖKULUT	-34 970 437	-33 775 176	-35 492 182	-37 691 619	-36 823 675	-37 526 245
				6,20 %	3,75 %	5,73 %
				-36 379 487	-39 150 285	-39 784 520
				2,50 %	10,31 %	12,09 %
Henkilöstökulut entisellä henkilöstöllä				-36 779 661		
				3,63 %		
PALVELUJEN OSTOT	-22 191 547	-24 389 381	-25 687 022	-25 728 037	-25 728 037	-25 728 037
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-6 902 036	-6 382 614	-7 264 525	-6 483 738	-6 483 738	-6 483 738
AVUSTUKSET	-3 273 686	-2 767 487	-5 197 525	-5 343 216	-5 343 216	-5 343 216
MUUT TOIMINTAKULUT	-8 347 001	-8 093 319	-8 338 286	-7 521 861	-7 521 861	-7 521 861
TOIMINTAKULUT	-75 684 707	-75 407 978	-81 979 540	-82 768 471	-84 227 137	-84 861 372
TOIMINTAKATE	-44 922 599	-44 261 825	-48 798 883	-52 457 964	-53 916 630	-54 550 865
VEROTULOT	47 344 078	50 716 103	52 211 000	52 442 000	53 330 000	54 750 000
VALTIONOSUUDET	7 089 278	1 951 626	4 118 810	4 026 620	4 313 000	4 163 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-269 885	-490 998	-144 000	250 000	250 000	250 000
VUOSIKATE	9 240 871	7 914 907	7 386 927	4 260 656	3 976 370	4 612 135
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-8 275 654	-7 822 266	-7 668 772	-7 857 248	-8 112 881	-7 921 488
TILIKAUDEN TULOS	965 217	92 640	-281 845	-3 596 592	-4 136 511	-3 309 353
POISTOERON MUUTOS	246 611	246 611	246 611	246 611	246 611	246 611
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	1 211 823	339 251	-35 234	-3 349 981	-3 889 900	-3 062 742

3.2 Henkilöstökulut

Kunta-alan vuosien 2025–2028 tiedossa olevien sopimuskorotusten vuosittainen kustannusvaikutus on laskettu seuraavasti (huomioiden korkoa korolle vaikutus):

- 2026 3,60 %
- 2027 3,87 %
- 2028 1,62 %

Henkilöstöosasto toimittaa henkilötasoiset palkkalistaukset 3,63 prosentin korotuksilla korotettuina elokuussa. Rehtorit päivittävät pelu-listat 15.8. mennessä. Näiden pohjalta toimialat tallentavat henkilöstökulut järjestelmään.

Henkilösivukulut päivitetään talouspalveluiden toimesta Pro Economicassa keskitetysti aika ajoin/ pyydettyäessä. Kaikkien toiminnassa olevien vakituisten vakanssien palkat varataan talousarviossa vakituisten palkkojen talousarviotilille, vaikka virkaa/toimea hoitaisikin sijainen. Kevan tasausmaksut sisältyvät sivukuluajoon, joka siis tehdään keskitetysti talouspalveluissa.

3.3 ICT-kulut

ICT-hankinnat ja tietojärjestelmäprojektit toteutetaan pääsääntöisesti aina keskitetysti tietohallinnon kanssa yhteistyössä. Tietohallinto laskuttaa palvelin- ja tietoliikennekustannukset työasemamäärien suhteessa. Dedikoidut ratkaisut tietohallinto laskuttaa käyttö-/aiheuttamisperiaatteen mukaan niiltä yksiköiltä, joihin käyttö kohdistuu.

3.4 Sisäiset erät

Sisäisten erien tulee täsmätä koko kaupungin tuloslaskelmassa (tulot-menot=0). Sisäistä myyntiä ovat mm. sisäiset vuokrat, sisäiset kiinteistönhoitokulut, sisäiset ict-palvelut. Sisäisten palvelujen myyjät tallentavat suoraan järjestelmään näiden sisäisten palvelujen tulot ja menot 9.8.2024 mennessä. Sisäisiä katteita ei saa syntyä lukuun ottamatta varastotoimintaa.

Tilapalvelut perii sisäiset vuokrat eri yksiköiltä. Normaalia vuosikorjausta suuremmat korjaukset sovitaan tilapalvelupäällikön kanssa. Tilapalvelut laskuttaa ne vuokrina yksiköiltä. Tilapalvelut on yhteydessä toimintayksiköihin vuosikorjaustarpeista ja mahdollisesti toteutettavista erillismuutoksista vuodelle 2026.

3.5 Poistot

Talouspalvelut päivittää olemassa olevan käyttöomaisuuden poistot talousarvioon ja arvioi uusien investointien poistot.

4. INVESTOINNIT

Vuosikatteen tulee pitkällä aikavälillä kattaa pysyväluonteinen investointitoiminta, kun taas kertaluontoisempiin investointeihin (esim. talonrakennus) voidaan käyttää lainarahoitusta. Lainarahoitusta voidaan käyttää varsinkin, jos panostuksia vastaan on odotettavissa vastaavia toimintatuottoja tai lisääntyviä verotuloja. Tällöin voidaan käyttää termiä elinvoimainvestointi.

Käyttöomaisuushyödykkeiden alaraja on 10 000 euroa (alv 0 %). Kone- ja kalustohankinnat tulee yksilöidä eikä "könttövarauksia" voi esittää. Investointiosaan tulevat ohjelmisto- ja palvelinhankinnat ilmoitetaan keskitetysti tietohallintopäällikölle.

Investointisuunnitelma tehdään kolmeksi vuodeksi ajalle 2026–2028. Investoinnista ja sen vaikutuksista laaditaan aina selvitys, jossa esitetään hankkeen kustannusarvio, käyttötalouden kustannuspaikka poistojen kohdentamiseksi, arvioitu vaikutus käyttötalouteen ja perustelu (lomake). Investoinnit mitoitetaan väestömäärän, käyttäjäryhmän yms. ennusteiden pohjalta optimaaliseksi. Palvelujen tuottamisen tehokkuutta ja toiminnallisuutta palvelevat investoinnit ovat etusijalla. Hanke voidaan sitoa talousarviossa rahoittajan päätökseen, jolloin toteuttamisaikataulu on sidoksissa ko. viranomaisen päätökseen.

Investointilomakkeet täytetään 13.10.2025 mennessä toimialakohtaisiin kansioihin, joista talouspalvelut kerää yhteenvedon. Yhteenvedo päivitetään Teams-kansioon *Koko kaupungin talous – TA2026 – Investoinnit*.

5. TALOUSARVION SITOVUUSTASOT

Valtuustoon nähden sitovuustasoina ovat käyttötaloudessa toimialan toimintatuotot ja toimintakulut sekä investointiosassa hankeryhmäkohtaiset nettosummat. Liikelaitosta sitovia eriä ovat korvaus perus- ja lainapääomasta, mahdollinen toiminta-avustus liikelaitokselle, peruspääoma- tai lainasijoitus liikelaitokseen, lainapääoman palautus, nettotulos ja investointien

kokonaismenot. Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen sitovuustasoina ovat käyttötalouden toimintatuotot ja toimintakulut.

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankeryhmäjaolla. Investointiosa on tällä jaottelutasolla valtuustoon nähden sitova mahdollisine erillisperusteluineen. Liikelaitosten osalta valtuustoon nähden sitovia ovat kokonaisinvestointien määrä ja erikseen päätetyt ja nimetyt kohteet.

6. TALOUSARVIOKIRJA

Talousarviokirja muodostuu Opiferus-ohjelmassa, jonne toimialat tallentavat tekstit, tavoitteet ja suoritteet. Talousarvioluvut (eurot) syötetään Pro Economica -ohjelmaan, josta ne siirtyvät Opiferuksen taulukoihin seuraavan yön siirrossa. Suunnitelmavuosien eurot kopioidaan (korotus/supistus harkitaan) keskitetysti talouspalveluissa Pro Economicaan.

Talousarvion käyttötalousosa esitetään toimialoittain tulosaluekohtaisesti. Toimialat valmistelevat talousarviokirjaan talousarviotekstin tulosaluekohtaisesti. Talousarvioon tulevien tekstien tulee olla hyvää kirjakieltä ja teksteissä käytetään vain virallisia lyhenteitä. Talousarvioteksteihin upotettuja lukuja, jotka saattavat myöhemmissä tarkasteluissa vielä muuttua (esim. euroja, prosentteja, tunnuslukuja), tulee päivittää vastaamaan tuoreita lukutaulukoita.

Toimialan organisaatiossa ja toiminnassa vertailuvuosien aikana tapahtuneet ja suunnitteluvuosien aikana tapahtuvat muutokset on mainittava selvästi selostustekstin alussa. Toimialoilla ja tulosalueilla ilmoitetaan vertailutietoina talousarviokirjassa: TP 2024, TA 2025 (sis. Ita), TS 2027 ja TS 2028. Mikäli tiedot eivät ole vertailukelpoisia, tekstiin lisätään lyhyt selvitys eroista. Tunnuslukujen laskemisessa käytettävän asukasluvun päivitysajankohta on syyskuu 2025.

7. MUU OHJEISTUS

7.1 Projektit ja hankkeet

Hankkeita aloitettaessa niiden kirjanpito ja siihen liittyvät velvoitteet on järjestettävä yhteistyössä talouspalvelujen kanssa (sisäisen laskennan tunniste TU03). Merkittäviä taloudellisia panostuksia vaativiin hankkeisiin osallistumisesta on neuvoteltava konsernipalvelujohtajan kanssa jo ennen kaupungin toimielimien päätöksentekoa. Omarahoitusosuus kaupungin hallinnoimiin hankkeisiin varataan arvion mukaan. Mikäli hanke aloitetaan kesken talousarviovuoden, on tehtävä talousarvion muutos ja päätös käyttösuunnitelman muutoksesta, jos sitovuustasot ylittyvät.

7.2 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan talousarvion kanssa samanaikaisesti henkilöstöpalvelujen ohjeiden mukaisesti.

7.3 Taksat/maksut

Taksoja ja maksujen rakennetta on tarkistettava kustannustasoa vastaavaksi. Tavoitteena on saada vähintään omakustannushinta lainsäädännön sen salliessa. Jokaisen tulosalueen on huolehdittava oman talousyksikkönsä sopimuksien ja hinnoitteluperusteiden ajantasaisuudesta.

7.4 Taloussuunnitelman laadinnan ja käsittelyn aikataulu vuosille 2026–2028

Vuoden 2026 talousarvion laadinta käynnistetään kaupunginhallituksen 16.6.2025 antamilla laadintaohjeilla. Valtuustoseminaareja pidetään syys-lokakuussa niin, että sekä strategian laadintaa ja talousarviota käsitellään saman aikaisesti.

13.-15.5.2025	Toimialakohtaiset kehysneuvottelut
16.6.2025	Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2026 talousarvion laadintaohjeet ja talouden lähtökehysten sekä antaa lautakunnille sopeutustehtävän
syys-lokakuu	Kaupunginvaltuuston seminaarit (strategia, talousarvio ja taloussuunnitelma)
21.10.2025	Talousluvut järjestelmässä
vko 44	Lautakuntakäsittelyt
3.11.2025	Talousarvion laadinnan tilanne kaupunginhallituksessa, lautakuntien talousarvioesitykset sopeutustoimintaan
10.11.2025	Kaupunginhallitus tarvittaessa
17.11.2025	Kaupunginvaltuusto (veroproositit)
1.12.2025	Talousarvion käsittely kaupunginhallituksessa
8.12.2025	Kaupunginvaltuusto (talousarvio)
15.12.2025	Kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion täytäntöönpano-ohjeet
31.1.2026	Kaupunginhallitus ja lautakunnat ovat hyväksyneet käyttösuunnitelmat vuodelle 2026